

**BO‘LAJAK BOSHLANG‘ICH SINIF O‘QITUVCHISINING
INNOVATSION KASBIY MAHORATINI OSHIRISH MUAMMOLARI**

Choriyeva Valida Abdug'ani qizi

O'zbekiston Finlandiya pedagogika

instituti 1-bosqich magistranti

Anotatsiya: Maqola bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining innovatsion kasbiy rivojlanishi muammolarini tahlil qilishga bag'ishlangan. Ta'lim mazmunini yangilash bilan bog'liq asosiy to'siqlar, amaliyotga yo'naltirilgan o'qitishning etishmasligi, raqamli texnologiyalarni integratsiyalashdagi qiyinchiliklar, talabalarning psixologik tayyor emasligi va kasbiy o'sish imkoniyatlarining cheklanganligi ko'rib chiqiladi. Bu muammolarni hal etish yo'llari, jumladan, ta'lim dasturlarini modernizatsiya qilish, amaliy mashg'ulotlarni kengaytirish, raqamlashtirishni qo'llab-quvvatlash, soft ko'nikmalarni rivojlantirish va professional hamjamiyatlarni tashkil etish taklif etilmoqda.

Kalit so'zlar: malaka oshirish, boshlang'ich sinf o'qituvchisi, innovatsiyalar, raqamli texnologiyalar, ta'lim, amaliyotga yo'naltirilgan ta'lim, modernizatsiya, psixologik tayyorgarlik, ta'lim dasturlari.

Аннотация: Статья посвящена анализу проблем инновационного профессионального развития будущих учителей начальных классов. Рассматриваются ключевые барьеры, связанные с обновлением содержания образования, недостатком практико-ориентированного обучения, сложностями интеграции цифровых технологий, психологической неподготовленностью студентов

и ограниченными возможностями профессионального роста. Предлагаются пути решения данных проблем, включая модернизацию образовательных программ, расширение практического обучения, поддержку цифровизации, развитие мягких навыков и создание профессиональных сообществ.

Ключевые слова: профессиональное развитие, учитель начальных классов, инновации, цифровые технологии, образование, практико-ориентированное обучение, модернизация, психологическая готовность, образовательные программы.

Abstract: The article analyzes the problems of innovative professional development of future primary school teachers. It examines key barriers associated with updating the content of education, lack of practice-oriented learning, difficulties in integrating digital technologies, psychological unpreparedness of students, and limited opportunities for professional growth. The article suggests ways to solve these problems, including modernization of educational programs, expansion of practical training, support for digitalization, development of soft skills, and creation of professional communities.

Key words: professional development, primary school teacher, innovation, digital technologies, education, practice-oriented learning, modernization, psychological readiness, educational programs.

Kirish

Ta'limdagi innovatsion yondashuvlar, ayniqsa, bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlashda ta'lim jarayonining ajralmas qismiga aylanib bormoqda. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining malakasini oshirish pedagogika oliy o'quv yurtlari talabalarida bolalar bilan samarali ishlash uchun zarur bo'lgan malakalarni shakllantirishga qaratilgan jarayondir.

Bo'lajak o'qituvchini tayyorlashda innovatsion texnologiya va yondashuvlarni hisobga olgan holda zamonaviy ta'lim talablariga javob berishi muhim. Ushbu maqola bo'lajak o'qituvchilarning innovatsion kasbiy rivojlanish jarayonida duch keladigan muammolarni ko'rib chiqadi.

Yosh o'quvchilarning ta'lim asoslarini shakllantirishda boshlang'ich sinf o'qituvchilarining roli juda muhimdir. Ta'lim ijtimoiy va texnologik o'zgarishlarga javoban rivojlanib borar ekan, o'qituvchilarning innovatsion kasbiy ko'nikmalarni rivojlantirish orqali moslashishi tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Biroq, bu ko'nikmalarni oshirish jarayoni, ayniqsa, bo'lajak boshlang'ich o'qituvchilarni doimiy o'zgaruvchan ta'lim landshafti talablariga javob berishga tayyorlashda bir qator muammolarni keltirib chiqaradi.

Ilgari o'qitish birinchi navbatda an'anaviy usullarga tayangan, pedagoglar tuzilgan o'quv dasturlariga amal qilgan va asosiy o'quv manbasi sifatida darsliklardan foydalangan. Biroq, raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi va ko'proq shaxsiylashtirilgan va o'quvchilarga yo'naltirilgan ta'limga o'tish bilan birga, boshlang'ich sinf o'qituvchilari dinamik, qiziqarli va inklyuziv ta'lim muhitini yaratishga imkon beradigan innovatsion ko'nikmalarga ega bo'lishi kerak.

Innovatsiyaga bo'lgan ehtiyoj shunchaki yangi texnologiyadan foydalanishdan tashqarida; talabalarda ijodkorlikni, tanqidiy fikrlashni va muammolarni hal qilishni rivojlantiruvchi moslashuvchan o'qitish strategiyalarini qabul qilishni o'z ichiga oladi. Shunday qilib, bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilari nafaqat innovatsion vositalarni bilishlari, balki ushbu vositalarni o'z ta'lim amaliyotiga samarali integratsiyalash uchun pedagogik tajribaga ham ega bo'lishlari kerak.

Innovatsion kasbiy ko'nikmalarni oshirishdagi asosiy to'siqlardan biri o'qituvchilarni tayyorlash dasturlari doirasining cheklanganligidir. An'anaga ko'ra, o'qituvchilarni tayyorlash asosan nazariy bilimlarga, sinfni boshqarishga va mazmunni

o'zlashtirishga qaratiladi. Bular, shubhasiz, muhim bo'lsa-da, ular bo'lajak o'qituvchilarni bugungi sinflarda muvaffaqiyat qozonish uchun zarur bo'lgan amaliy ko'nikmalar va innovatsion fikrlash bilan etarli darajada qurollantira olmaydi.

Ko'pgina o'qituvchilar ta'lim dasturlari loyihaga asoslangan ta'lim, so'rovga asoslangan ta'lim va raqamli savodxonlik kabi zamonaviy o'qitish uslublarini o'z o'quv dasturlariga integratsiyalashda haligacha kurashmoqda. Natijada, talaba-o'qituvchilar bitiruvni kuchli poydevor bilimlari bilan yakunlashlari mumkin, ammo innovatsion o'qitish amaliyotlarini amalga oshirish uchun zarur vositalar va tajribaga ega emaslar.

Bundan tashqari, texnologik taraqqiyot sur'ati ko'pincha ta'lim muassasalarining o'z dasturlari va resurslarini yangilash qobiliyatidan oshib ketadi. Bu bo'lajak o'qituvchilarni so'nggi texnologiyalardan foydalanishga yoki so'nggi yillarda keng tarqalgan onlayn va gibrid ta'lim muhitining yangi shakllariga moslashishga tayyor emasligini qo'yadi.

Yana bir qiyinchilik - bu o'qituvchilarning ish kuchiga kirganidan keyin doimiy kasbiy rivojlanish (CPD) imkoniyatlarining yo'qligi. O'qituvchilik - bu umrbod ta'limni talab qiladigan kasb, ammo ko'plab o'qituvchilar innovatsion amaliyotlar bo'yicha doimiy ta'lim va rivojlanishga kirishda qiyinchiliklarga duch kelishadi. O'qitishning yangi strategiyalari va rivojlanayotgan texnologiyalarga muntazam ta'sir qilmasdan turib, o'qituvchilar o'z uslublarida turg'un bo'lib qolishi mumkin, bu esa o'quvchilarning o'rganish tajribasiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Bundan tashqari, kasbiy rivojlanish dasturlari ko'pincha ijodkorlik, muammolarni hal qilish va tanqidiy fikrlash - innovatsiyalar uchun markaziy ko'nikmalarga e'tibor qaratmaydi. O'qituvchilar nafaqat o'z bilimlarini yangilabgina qolmay, balki ularni qanday o'rgatish, texnologiyadan qanday foydalanish va o'quvchilarni o'quv jarayoniga qanday jalb qilish borasida boshqacha fikr yuritishga undaydigan treninglardan foydalanishlari kerak.

Madaniy va institutsional omillar ham boshlang'ich ta'limda innovatsiyalar uchun jiddiy to'siqlarni keltirib chiqaradi. Ko'pgina ta'lim tizimlarida standartlashtirilgan testlar va qat'iy o'quv dasturlari ko'rsatmalariga katta e'tibor beriladi. Ushbu tizimlar ko'pincha ijodkorlik va tanqidiy fikrlashdan ko'ra eslab qolish va ishlashni birinchi o'ringa qo'yadi, bu esa o'qituvchilarga yangi o'qitish usullari bilan tajriba o'tkazishni qiyinlashtiradi.

Bundan tashqari, maktablarda o'qitishning innovatsion strategiyalarini to'liq amalga oshirish uchun kompyuterlar, interfaol doskalar yoki tezkor internetga ulanish kabi zarur resurslar yetishmasligi mumkin. O'qituvchilar yangi yondashuvlarni joriy etishga undagan taqdirda ham, ular maktab ma'muriyati yoki an'anaviy usullarga o'rganib qolgan hamkasblari tomonidan qarshilikka duch kelishi mumkin.

Innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlashning asosiy muammolaridan biri uning talabalarga qaratilganligini ta'minlashdir. Innovatsiyalar ko'pincha texnologiya bilan bog'liq bo'lsa-da, u doimo ta'lim sifatini oshirish va talabalar uchun o'quv tajribasini oshirishga qaratilishi kerak. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilari innovatsion amaliyotlarni o'zlashtirishda o'quvchilarning ehtiyojlari, qiziqishlari va qobiliyatlarini birinchi o'ringa qo'yishga o'rgatilgan bo'lishi kerak.

Ta'lim sohasidagi jadal o'zgarishlar sharoitida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining malakasini oshirish nafaqat dolzarb, balki innovatsion yondashuvlarni joriy etishni talab qiluvchi ko'p qirrali jarayonga aylanib bormoqda. Biroq, bu yo'lda alohida e'tiborga loyiq bo'lgan ba'zi muammolar mavjud.

1. Ta'lim mazmunini yangilash zarurati

An'anaviy o'qituvchilar malakasini oshirish dasturlari ko'pincha zamonaviy talablarga javob bermaydi. Boshlang'ich sinf o'qituvchilari nafaqat akademik bilimga, balki yangi texnologiyalar bilan ishlash, o'quvchilarning individual ehtiyojlarini tushunish va o'qitishning innovatsion usullarini o'zida mujassamlashtira olish ko'nikmalariga ega

bo'lishi kerak. O'quv rejasida bunday tarkibiy qismlarning yo'qligi bitiruvchilarning amaliyotga etarlicha tayyor emasligiga olib keladi.

2. Amaliyotga yo'naltirilgan mashg'ulotlarning etishmasligi

Interfaol platformalar, sun'iy intellekt va virtual reallik kabi zamonaviy innovatsiyalar boshlang'ich sinf o'qituvchilaridan faqat nazariy jihatdan o'zlashtirib bo'lmaydigan vositalarga ishonchli bo'lishni talab qiladi. Biroq, ta'lim muassasalarida ko'pincha haqiqiy maktab sharoitida innovatsion texnologiyalardan foydalanishga yo'naltirilgan amaliy mashg'ulotlarning etishmasligi mavjud.

3. Raqamli texnologiyalarni integratsiyalashdagi qiyinchiliklar

Ta'limni raqamlashtirish bo'lajak o'qituvchilar oldiga yangi vazifalarni qo'yimoqda. Ular nafaqat elektron resurslardan foydalana olishlari, balki o'quvchilar motivatsiyasini oshirish uchun ularni o'quv jarayoniga qanday kiritish kerakligini ham tushunishlari kerak. Oliy o'quv yurtlarida texnik jihozlarning yo'qligi, shuningdek, bo'lajak o'qituvchilarga saboq beradigan o'qituvchilarning to'g'ri tayyorlanmaganligi innovatsiyalarni joriy etishda to'siqlar yaratmoqda.

4. Psixologik tayyorgarlik muammolari

Innovatsiyalar bilan ishlash moslashuvchan fikrlashni, tajriba o'tkazishga tayyorlikni va yuqori moslashuvchanlikni talab qiladi. Biroq, barcha bo'lajak o'qituvchilar tez o'zgaruvchan ta'lim muhitida ishlash uchun zarur shaxsiy fazilatlarga ega emas. Stressga chidamlilik, o'ziga ishonch va yangi narsalarga ochiqlik ko'pincha kasbiy tayyorgarlikning chekkasida qoladi.

5. Kasbiy o'sish uchun imkoniyatlarning cheklanganligi

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilari ko'pincha zamonaviy ta'lim resurslaridan, treninglar va mahorat darslaridan foydalanishning etishmasligi bilan duch kelishadi. Bu esa,

ayniqsa, mintaqaviy tafovutlar va ta'lim sohasini yetarlicha moliyalashtirilmasligi sharoitida ularning kasbiy rivojlanishini cheklaydi.

Muammolarni hal qilish yo'llari

Bo'lajak o'qituvchilarning muvaffaqiyatli innovatsion kasbiy rivojlanishi uchun tizimli yondashuv talab etiladi:

- Ta'lim dasturlarini modernizatsiya qilish. Raqamli texnologiyalar, moslashtirilgan o'qitish usullari va o'quv jarayonini boshqarish bo'yicha kurslarni o'quv rejasiga kiritish.
- Amaliy o'rganish imkoniyatlarini kengaytirish. Talabalar bilimlarini real sharoitlarda qo'llay oladigan amaliyot va treninglarni tashkil etish.
- Raqamlashtirishni qo'llab-quvvatlash. Oliy o'quv yurtlarini zamonaviy asbob-uskunalar bilan jihozlash, o'qituvchilarni talabalarni tayyorlash jarayonida texnologiyadan foydalanishga o'rgatish.
- Psixologik barqarorlikni rivojlantirish. Stressga chidamlilik, ijodkorlik va muloqot qobiliyatlari kabi yumshoq ko'nikmalarni rivojlantirish uchun treninglar o'tkazish.
- Onlayn hamjamiyatlarni yaratish. Talabalarni tajriba almashishi va o'z ko'nikmalarini rivojlantirishi mumkin bo'lgan professional jamoalarga jalb qilish.

Xulosa qilib aytganda bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining innovatsion malakasini oshirish ta'lim sifatini oshirishning asosiy omili hisoblanadi. Pedagog kadrlar tayyorlashda yangi texnologiya, usul va yondashuvlarning joriy etilayotgani ularning maktab tizimida samarali faoliyat yuritishiga xizmat qilmoqda. Biroq, innovatsion o'zgarishlarni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun resurslarning etishmasligi, an'anachilarning qarshiligi va o'quv dasturlarida yangilanishlarning yo'qligi kabi mavjud muammolarni bartaraf etish kerak. Faqatgina ushbu muammolarni hal qilishda kompleks yondashuv kelajakdagi o'qituvchilarning samarali kasbiy rivojlanishini ta'minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Darling-Xammond, L. (2021). O'qituvchilarni o'zgaruvchan dunyoga tayyorlash: o'qituvchilar nimani o'rganishi va nima qila olishi kerak. San-Frantsisko: Jossey-Bass.
2. Fullan, M. (2020). Ta'limdagi o'zgarishlarning yangi ma'nosi. Nyu-York: O'qituvchilar kolleji matbuoti.
3. Chjao, Y. (2022). Jahon darajasidagi o'quvchilar: ijodkor va tadbirkor talabalarni tarbiyalash. Ming Oaks: Corwin Press.
4. OECD. (2023). O'qitish va o'rganish bo'yicha xalqaro tadqiqot (TALIS): o'qituvchilarni rivojlantirish bo'yicha tushunchalar va tavsiyalar. Parij: OECD nashriyoti.
5. Shulman, L. S. (2019). Bilim va ta'lim: yangi islohot asoslari. Garvard Educational Review, 57(1), 1–22.